

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ก่อนรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ประเทศไทยมีการปกครองแบบประเทศราชโดยแต่ละเมืองมีอำนาจบริหารกิจการภายในตนเอง จนถึงรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 ได้เปลี่ยนแปลงระบบการปกครองแบบเก่า เนื่องจากมีความไม่เหมาะสมหลายประการ คือ รัฐบาลกลางไม่สามารถใช้อำนาจบริหารควบคุมบังคับบัญชาได้อย่างใกล้ชิด และไม่สามารถรวมอำนาจปกครองเข้าไว้ส่วนกลางได้อย่างแท้จริง หน่วยงานของรัฐหลายหน่วยทำงานซ้ำซ้อน และไม่มีความชำนาญในการบริหาร ซึ่งทำให้หัวเมืองมีความล่าช้าและอ่อนแอ ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าวประเทศตะวันตกกำลังขยายลัทธิล่าอาณานิคมเข้ามาในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ระบบบริหารราชการและการปกครองขณะนั้น จึงมีความต่อแหลมต่อการตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศตะวันตก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้ปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อให้เกิดความเหมาะสมขึ้น โดยในปี พ.ศ.2431 ได้แบ่งการบริหารราชการในส่วนกลางเป็นกระทรวงต่างๆ ทั้งหมด 12 กระทรวง และในปี พ.ศ.2437 ได้จัดระบบการบริหารราชการแบบมณฑลเทศาภิบาลขึ้นในส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อแบ่งอำนาจทางการปกครองจากส่วนกลางออกไปควบคุมเมืองต่างๆ ได้อย่างใกล้ชิด

มณฑลเทศาภิบาลที่จัดตั้งขึ้นในระยะแรกๆ มีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย การเก็บภาษี ฯลฯ โดยมีศูนย์รวมการบริหารราชการเรียกว่าที่ทำการมณฑลเทศาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย ที่ทำการของหน่วยราชการจากกระทรวงต่างๆ ที่เห็นว่ามีอำนาจจำเป็นในการให้บริการแก่เมือง หรือเพื่อประโยชน์ของรัฐตามการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้บริเวณที่ทำการมณฑลเทศาภิบาลยังใช้สำหรับเป็นบ้านพักให้กับตัวแทนจากส่วนกลางที่ไปปฏิบัติราชการในส่วนภูมิภาค ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวสถานที่ของที่ทำการมณฑลเทศาภิบาลยังมีพื้นที่เพียงพอสำหรับรองรับหน่วยงานราชการที่จะขยายที่ทำการและที่จะมาตั้งใหม่

ในปี พ.ศ.2475 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบประชาธิปไตยและมีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินขึ้นใหม่ โดยแบ่งการบริหารราชการออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีการส่งงานปฏิบัติราชการโดยตรงระหว่าง

กระทรวง ทบวง กรม กับจังหวัด จึงมีการเพิ่มหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคมากขึ้นทำให้จังหวัดต้องเพิ่มการสร้างสถานที่ราชการสำหรับใช้ในการปฏิบัติราชการของแต่ละหน่วยงานจากส่วนกลาง และโดยจัดตั้งศาลากลางจังหวัดเป็นศูนย์ราชการในภูมิภาค จากการเพิ่มของหน่วยงานราชการในส่วนภูมิภาคนี้เอง พื้นที่ศาลากลางจังหวัดและสถานที่ราชการเดิมเริ่มคับแคบและไม่เพียงพอสถานที่ราชการหลายแห่งไม่สามารถขยายพื้นที่ได้เนื่องจากส่วนใหญ่มีข้อจำกัดจากการที่หน่วยราชการส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในใจกลางเมืองและล้อมรอบไปด้วยชุมชนหนาแน่น หน่วยงานราชการจึงเริ่มจัดหาพื้นที่นอกเมืองเพื่อก่อสร้างสถานที่ราชการ ดังนั้น รูปแบบของการใช้พื้นที่ของส่วนราชการจึงเริ่มมีการขยายออกไป และกระจัดกระจายจากที่ตั้งศาลากลางเดิม และเมื่อมีการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2501) เป็นต้นมา ทำให้รัฐต้องจัดตั้งหน่วยงานใหม่และเพิ่มกำลังคนมากขึ้น จึงเกิดปัญหาความแออัดในพื้นที่ของส่วนราชการต่างๆ เนื่องจากสถานที่คับแคบไม่เพียงพอจนส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของสถานที่ราชการในด้านการบริการประชาชนไม่ได้รับความสะดวกในการมาติดต่อกับหน่วยงานราชการ เนื่องจากสถานที่คับแคบ ที่จอดรถไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหาของสถานที่ราชการได้ส่งผลกระทบต่อ คือให้เกิดปัญหาของเมืองตามมา เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมของเมือง หรือปัญหาการทำลายสถานที่ราชการ ซึ่งเป็นโบราณสถานหรือมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

จากปัญหาความคับแคบของศาลากลางจังหวัดและสถานที่ราชการต่างๆ ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับรองรับหน่วยงานที่จะขยายตัวและเพิ่มขึ้นใหม่ การใช้พื้นที่ของหน่วยงานราชการต่างๆ ที่ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินและอาคารที่หน่วยงานนั้นตั้งอยู่ มีการใช้อาคารและที่ดินอย่างไม่เป็นระเบียบ และขาดประสิทธิภาพ อาคารที่ทำการบางหน่วยงานตั้งอยู่ในที่ไม่เหมาะสม ขาดการรวมกลุ่มกันอย่างเป็นระบบ ทำให้การบริหารราชการและการให้บริการต่อประชาชนมีประสิทธิภาพลดลง หน่วยงานราชการบางหน่วยต้องขยายสถานที่จากที่ตั้งเดิม ไปยังพื้นที่ชานเมือง ทำให้เป็นปัญหาต่อการบริหารราชการ และการบริการประชาชน ดังนั้น รัฐบาลจึงมีนโยบายเกี่ยวกับการจัดระบบสถานที่ราชการขึ้นมาโดยให้ทุกจังหวัดจัดหาพื้นที่เพื่อสร้างศูนย์ราชการของจังหวัด เพื่อวางแผนจัดระเบียบสถานที่ราชการในระดับจังหวัดและภาคขึ้น โดยในระยะแรกเน้นพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดในปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งเมืองหลักของภูมิภาคต่างๆ พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาสถานที่ทำงานของหน่วยงานราชการ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2529 โดยมีสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมของกระทรวงวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานเลขานุการของคณะกรรมการ

สำหรับจังหวัดชลบุรีซึ่งเป็นจังหวัดที่กำหนดให้เป็นเมืองหลักของภาคตะวันออกตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 เป็นต้นมา ประกอบกับมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและพัฒนาอย่างรวดเร็ว จากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จึงมีการขยายส่วนราชการและจัดตั้งส่วนราชการใหม่ขึ้นในจังหวัด เพื่อสนองนโยบายการพัฒนาประเทศ ซึ่งการขยายตัวของส่วนราชการดังกล่าวส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการใช้พื้นที่ในศูนย์ราชการจังหวัดเดิมบริเวณศาลากลางจังหวัดชลบุรี รัฐบาลจึงได้สั่งการให้มีการวางแผนกำหนดให้สร้างศูนย์ราชการขึ้นในพื้นที่ใหม่ ซึ่งแนวความคิดครั้งแรกมีโครงการจะถมทะเลเพื่อขยายพื้นที่ออกจากบริเวณศาลากลางจังหวัดเดิมออกไป แต่โครงการดังกล่าวต้องล้มเลิกไป เนื่องจากหลายฝ่ายเห็นว่าจะก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อม ดังนั้นจึงมีแนวความคิดที่จะย้ายศูนย์ราชการจังหวัดไปอยู่บริเวณตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี และจัดตั้งศูนย์ราชการรองรับหน่วยงานในระดับภาค ที่บริเวณบ้านน้ำซับ อำเภอศรีราชา โดยได้จ้างบริษัทที่ปรึกษา ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการพิจารณาสถานที่ทำงานของหน่วยงานราชการ เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้สำหรับการใช้พื้นที่และการออกแบบวางผังสำหรับเป็นผังแม่บทศูนย์ราชการ และจากผลของการศึกษาได้ข้อสรุปคือ ให้พื้นที่บริเวณหนองไม้แดง อำเภอเมือง เป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการในระดับจังหวัด และศูนย์ราชการระดับภาค ซึ่งเห็นว่ามีพื้นที่เพียงพอที่จะรองรับ สาเหตุที่ต้องย้ายศูนย์ราชการระดับภาคที่บ้านน้ำซับ เพราะท้องถื่นต้องการใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถื่น ซึ่งในอนาคตชุมชนที่อยู่โดยรอบจะเจริญเติบโตมากขึ้น อันเนื่องมาจากการพัฒนาพื้นที่บริเวณดังกล่าว

สืบเนื่องจากรัฐมีนโยบายพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยมีพื้นที่ครอบคลุม 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา เพื่อกระจายความเจริญออกจากกรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายไว้ 2 พื้นที่ บริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยอง และบริเวณแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ส่งผลให้พื้นที่ของจังหวัดชลบุรีได้รับผลกระทบมีการพัฒนาที่รวดเร็ว ด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และการขนส่งที่มีการเชื่อมโยงกับนานาชาติ ซึ่งโดยเฉพาะในพื้นที่ตั้งแต่อำเภอศรีราชาไปถึงอำเภอสัตหีบ ต่อไปตามชายฝั่งทะเลจนถึงอำเภอเมืองระยอง ดังนั้นในการวางแผนพัฒนาพื้นที่บริเวณดังกล่าวจึงควรมีการสนับสนุนให้มีการวางระบบองค์การใหม่ สำหรับการพัฒนาเฉพาะพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการจัดตั้งศูนย์บริหารงานของรัฐ หรือศูนย์ราชการในระดับนานาชาติ เพื่อรองรับการพัฒนาดังกล่าวในอนาคต สำหรับการการจัดตั้งศูนย์ราชการระดับจังหวัด ควรมีการจัดตั้งในพื้นที่ดอนบน ดอนกลาง และพื้นที่ส่วนที่เหลือทางด้านในของจังหวัด เพื่อกระจายการให้บริการจากศูนย์กลางการบริหารออกไป

จากแนวความคิดของการสร้างศูนย์ราชการระดับจังหวัดและภาคแห่งใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางของการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานราชการของจังหวัดชลบุรี จึงเป็นกรณีของการศึกษาหน่วยงานราชการเพื่อวิเคราะห์หาแนวทางของการจัดรูปแบบของการจัดตั้งศูนย์ราชการที่เหมาะสม เพื่อให้งานราชการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดงบประมาณของรัฐ ช่วยปรับปรุงสภาพแวดล้อมของสถานที่ทำงานและสวัสดิการของข้าราชการ เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับจังหวัดชลบุรี และจังหวัดอื่นๆ ที่มีแนวความคิดที่จะจัดตั้งศูนย์ราชการ เพื่อพัฒนาเมืองต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินของจังหวัดชลบุรี และความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ราชการกับการใช้ที่ดินของจังหวัด
2. เพื่อศึกษารูปแบบและความดีของการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ การติดต่อราชการของประชาชน และความสัมพันธ์ในการเดินทางระหว่างที่พักอาศัยของข้าราชการกับแหล่งงานราชการ
3. เพื่อศึกษาดัชนีภาระงาน และขนาดพื้นที่ทำงานของหน่วยงานราชการ และความสะดวกของประชาชนที่มาติดต่อ
4. เพื่อสรุปปัญหาที่เกิดจากที่ตั้ง การกระจายของหน่วยงาน ปัญหาที่ดินและพื้นที่ทำงาน การขาดแคลน สาธารณูปโภค ความไม่สะดวกของประชาชนที่มาติดต่อ และแนวโน้มของปัญหาในอนาคต
5. เพื่อเสนอแนะการจัดตั้งศูนย์ราชการขึ้นใหม่ตลอดจนการปรับปรุงสถานที่ราชการเดิมให้สามารถสนองตอบต่อการแก้ปัญหาข้างต้นที่ได้กล่าวมาแล้ว และสอดคล้องหรือชี้นำการพัฒนาเมือง
6. เพื่อคาดการณ์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตามข้อเสนอแนะเป็นการบรรเทาปัญหาและแนวทางที่เหมาะสมที่จะพัฒนาศูนย์ราชการให้เป็นประโยชน์ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาเฉพาะหน่วยงานราชการบริหารส่วนกลาง และราชการบริหารส่วนภูมิภาคที่เป็นหน่วยงานในระดับจังหวัด รวมทั้งหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ไม่รวมหน่วยงานราชการที่เกี่ยวกับทหาร ตำรวจ สถาบัน สถานศึกษา

ขั้นตอนการศึกษา

1. ศึกษาค้นคว้าจากแนวความคิดและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์ราชการ และเมืองใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานราชการกับการใช้ที่ดิน
2. ศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ ในส่วนที่เปลี่ยนแปลงมาถึงสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่มีผู้รวบรวมไว้หรือหน่วยงานจัดทำขึ้น ได้แก่ ข้อมูลสถิติ ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหาร การบริการของหน่วยราชการ การจัดทำแผนแม่บทศูนย์ราชการ และข้อมูลพื้นฐานต่างๆ เช่น ทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม
3. จากการศึกษาขยาย และแนวความคิดจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยการออกสำรวจภาคสนาม และออกแบบสอบถาม การออกแบบสอบถามจะใช้แบบสอบถามใน 3 ลักษณะ คือ แบบสอบถามสำหรับประชาชน แบบสอบถามข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ แบบสอบถามหัวหน้าส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ

แบบสอบถามสำหรับประชาชน เป็นการสอบถามประชาชนที่มาติดต่องานกับหน่วยงานราชการที่ให้บริการประชาชน จำนวน 200 ชุด

แบบสอบถามสำหรับข้าราชการ เป็นการสอบถามข้าราชการที่ทำงานในหน่วยงานต่างๆ โดยการสุ่มหน่วยงานละ 5-10 ชุด

แบบสอบถามสำหรับหัวหน้าส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ จำนวน 80 ชุด
4. ทำการประมวลข้อมูล วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาในปัจจุบัน รูปแบบการรวมกลุ่มและความต้องการใช้พื้นที่ของหน่วยงานต่างๆ ในศูนย์ราชการแห่งใหม่ โดยหลักวิชาการทางผังเมืองและสถิติ เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา
5. นำเสนอข้อมูลในลักษณะ บรรยาย แผนที่ แผนภูมิ ตาราง และอื่นๆ

แหล่งที่มาของข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากหน่วยงานดังต่อไปนี้
 - 1) สำนักงานผังเมืองจังหวัดชลบุรี
 - 2) สำนักงานจังหวัดชลบุรี
 - 3) สำนักงานเทศบาลเมืองชลบุรี
 - 4) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี
 - 5) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชลบุรี

- 6) สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี
- 7) สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม

ฯลฯ

2. ข้อมูลปฐมภูมิ

จากการสำรวจภาคสนามและออกแบบสอบถาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปและปัญหาของการใช้พื้นที่ของหน่วยงานราชการในจังหวัดชลบุรี ซึ่งจะเป็นตัวอย่างสำหรับการศึกษาวิเคราะห์สำหรับจังหวัดอื่นๆ
2. ทำให้ทราบถึงหน่วยงานราชการใดควรย้าย และรูปแบบศูนย์ราชการที่เหมาะสม
3. เพื่อเป็นข้อมูลและการเสนอแนวความคิดในการวางแผนพัฒนาเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ราชการระดับจังหวัด
4. เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการวางแผนพัฒนาเมืองในบริเวณศูนย์ราชการจังหวัดเดิม ซึ่งจะมีหน่วยราชการย้ายออกไปและการปรับเปลี่ยนการใช้สอยในอนาคต

ข้อจำกัดและเงื่อนไขเบื้องต้นของการศึกษา

เนื่องจากการศึกษานี้เป็นการศึกษาที่ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ และการจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากหน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจต่างๆ ที่ไม่รวมหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงกลาโหม กรมตำรวจ และหน่วยงานระดับท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล สุขาภิบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล เงื่อนไขและข้อจำกัดในการศึกษานอกจากข้อจำกัดด้านเงินทุน และเวลา ดังนี้

1. เงื่อนไขของการศึกษาที่ไม่รวมหน่วยงานราชการสังกัดกระทรวงกลาโหม เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงของชาติ และเป็นหน่วยงานที่ต้องใช้พื้นที่มีลักษณะเฉพาะ หรือพิเศษ ในการปฏิบัติงาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สถาบันการศึกษาต่างๆ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ต้องกระจายให้บริการตามชุมชน และเป็นหน่วยงานที่ต้องใช้พื้นที่มากจึงไม่ควรนำมาจัดรวมอยู่ในศูนย์ราชการ หน่วยงานสังกัดกรมตำรวจ เนื่องจากเป็นหน่วยงานรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ต้องกระจายอยู่ตามชุมชนเพื่อให้บริการ หน่วยงานระดับท้องถิ่น เนื่องจากในระดับท้องถิ่นมีรูปแบบของการปกครองตนเอง และมีศูนย์ราชการสำหรับการบริหารงาน จึงไม่ควรรวมเข้ามาอยู่ในศูนย์ราชการในระดับจังหวัด และระดับอื่นๆ
2. ข้อจำกัดในด้านข้อมูล เนื่องจากเป็นการศึกษาเกี่ยวกับหน่วยงานราชการต่างๆ ซึ่งมีจำนวนมาก กระจุกกระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัด การเก็บข้อมูลจึงยึดถือแนวทางการศึกษาและ

ข้อมูลที่เคยจัดเก็บโดยสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และบริษัทที่ปรึกษา อาจไม่ได้ครบถ้วนตามต้องการเพื่อนำมาวิเคราะห์ทั้งหมด

3. ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดชลบุรี

4. การเสนอแนะแนวทางการศึกษาครั้งนี้ เป็นการเสนอแนวความคิดที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ประกอบกับการรวบรวมผลการศึกษามีมาก่อนหน้า เพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาหน่วยงานราชการในจังหวัดชลบุรี

นิยามศัพท์ในการศึกษา

ศูนย์ราชการระดับจังหวัด หมายถึง ศูนย์บริหารงานของส่วนราชการในจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยส่วนราชการต่างๆ ที่มีลักษณะงานหลักเป็นงานบริหาร โดยมีอาคารศาลากลางจังหวัดและอาคารที่ทำการศาลจังหวัดเป็นอาคารหลัก และมีอาคารที่ทำการในลักษณะของสำนักงานของส่วนราชการต่างๆ รวมกลุ่มอยู่ในบริเวณเดียวกัน ทั้งนี้ไม่รวมหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานระดับอำเภอ และหน่วยงานท้องถิ่น เว้นแต่จะมีพื้นที่เพียงพอ และเหมาะสมที่จะอยู่ในบริเวณเดียวกันได้

ศูนย์ราชการระดับภาค หมายถึง ศูนย์บริหารงานของส่วนราชการจากส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในจังหวัดส่วนภูมิภาค เพื่อควบคุม กำกับดูแลหน่วยงานจังหวัดต่างๆ และเพื่อปฏิบัติงานการให้บริการ ซึ่งประกอบด้วยส่วนราชการต่างๆ รวมกลุ่มอยู่ในบริเวณเดียวกัน

ศูนย์ราชการหลัก หมายถึง พื้นที่สำหรับรวมกลุ่มอาคารด้านบริหาร ได้แก่ ศาลากลาง ศาล และสำนักงานอัยการ และมีอาคารที่ทำการในลักษณะของสำนักงานของส่วนราชการต่างๆ รวมกลุ่มอยู่ในบริเวณเดียวกัน

ศูนย์ราชการรอง หมายถึง พื้นที่สำหรับรวมกลุ่มอาคารด้านงานปฏิบัติ ซึ่งแต่ละหน่วยงานใช้พื้นที่จำนวนมากในการทดลอง หรือทดสอบ และเป็นพื้นที่รวมกลุ่มหน่วยงานในด้านการให้บริการประชาชนที่ตั้งของหน่วยงานประเภทนี้ต้องตั้งอยู่ในที่ซึ่งประชาชนมาติดต่อได้สะดวก

หน่วยงานราชการบริหารส่วนกลาง หมายถึง สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม ซึ่งตั้งอยู่ในส่วนกลาง และตัวแทนของหน่วยงานจากส่วนกลางที่ไปตั้งอยู่ในจังหวัดส่วนภูมิภาคต่างๆ ซึ่งมีสถานงานและอำเภอในการควบคุม บังคับ ขึ้นตรงต่อหน่วยงานในส่วนกลาง

หน่วยงานราชการบริหารส่วนภูมิภาค หมายถึง หน่วยงานที่เป็นตัวแทนจากส่วนกลาง มาตั้งอยู่ในจังหวัดส่วนภูมิภาคต่างๆ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชา

หน่วยงานราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบบริหารราชการ ตามหลักกระจายอำนาจ จากส่วนกลางให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเอง ได้แก่ เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบล สภาตำบล เมืองพัทยา กรุงเทพมหานคร และ องค์การบริหารส่วนจังหวัด

งานบริหาร หมายถึง งานที่มีลักษณะเป็นงานอำนวยความสะดวกตรวจสอบเป็นหลัก ซึ่งประกอบไปด้วย

- (1) งานบริหาร-อ
- (2) งานสนับสนุนหน่วยงานของรัฐ

งานบริการ หมายถึง งานที่หน่วยงานให้บริการประชาชนและหน่วยงานราชการด้วยกัน

งานปฏิบัติการ หมายถึง งานที่มีลักษณะออกไปปฏิบัติงานนอกสำนักงาน โดยใช้ เครื่องจักรและเครื่องมือต่างๆ ในการทำงาน และงานที่มีห้องปฏิบัติการ หรือทดสอบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย